

14.9.2022

Poronhoitolain 53 §:n mukaiset neuvottelut hallituksen esityksen luonnoksesta vuoden 1923 luonnonsuojelulain nojalla perustettuja kansallispuistoja, luonnonpuistoja ja eräitä luonnonsuojelualueita koskevien lakien muuttamisesta: Urho Kekkosen kansallispuisto sekä Sompion, Maltion ja Värriön (Savukosken puoleinen osa) luonnonpuistot

Kokousaika: 14.9.2022 klo 13.03-14.13

Kokouspaikka: Teams

Osallistajat:

Ilona Latsa, YM, erityisasiantuntija
Roosa Kellokoski, YM, asiantuntija
Jenni Korhonen-Pereira Coutinho, YM, hallitussihteeri
Anni Kuoppamaa, YM, korkeakouluharjoittelija
Marja Anttonen, paliskuntain yhdistys, porotalousneuvoja
Lapin paliskunnan edustaja Antti Äärelä, poroisäntä
Kemin-Sompion paliskunnan edustaja Mika Kavakka, poroisäntä
Ivalon paliskunnan edustaja Jarmo Mikkola, varaporoisäntä

1. Neuvottelun avaus ja järjestäytyminen

Avattiin kokous klo 13.03.

Ilona Latsa ehdotti Jenni Korhonen–Pereira Coutinhoa puheenjohtajaksi. Hyväksyttiin ehdotus.

2. Osallistujien ja neuvotteluedellytysten toteaminen

Osallistujat esittäytyivät.

Todettiin, että ympäristöministeriön neuvotteluedellytykset ovat olemassa.

Todettiin, että paliskuntien neuvotteluedellytykset ovat olemassa.

3. Asialistan hyväksyminen

Hyväksyttiin asialista.

4. Urho Kekkosen kansallispuistoa sekä Sompion, Maltion ja Värriön luonnonpuistoja koskevat lakiehdotusluonnokset, YM

Ilona Latsa esitteli lakiesityksen valmistelutilannetta syyskuussa 2022. Lausuntokierros on päättynyt 23.8. Ympäristöministeriö käy nyt läpi lausuntopalautetta sekä tekee tarvittavia muutoksia esitykseen.

Urho Kekkosen kansallispuistoa koskevat lakiehdotusluonnokset:

Urho Kekkosen kansallispuisto on perustettu lailla Urho Kekkosen kansallispuistosta (228/1983). Urho Kekkosen kansallispuiston rauhoitussäännökset on annettu asetuksella Urho Kekkosen kansallispuistosta (229/1983). Alueelliset erityissäännökset sisällytettäisiin lainsäädäntöön päivitettyinä. Voimassa oleviin rauhoitussäännöksiin ei olisi tarkoitus tehdä suuria muutoksia.

Urho Kekkosen kansallispuistoa koskevat säännökset sisältyvät lakiehdotusluonnokseen Urho Kekkosen kansallispuistosta annetun lain muuttamisesta. Laissa tehdään viittaukset uuden luonnonsuojelulain mukaisiin rauhoitussäännöksiin. Viittaussäännön mukaan Urho Kekkosen kansallispuistossa kielletyistä toiminnoista sekä rauhoitussäännöksiä koskevista poikkeuksista säädettäisiin uudessa luonnonsuojelulaissa (6 § 1 mom.).

Laissa sallittaisiin paikallisen saamelaisyhteisön jäsenten rakentaa luontaiselinkeinojen harjoittamista varten tarpeellisia turvekammeja (6 § 2 mom.). Kyseinen kirjaus lisättäisiin rauhoitussäännöksiin alkuperäiskansojen oikeuksien edistämiseksi. Saamelaiskäräjät lausuvat uuden luonnonsuojelulain valmistelun yhteydessä, että saamelaisyhteisöllä on tarve rakentaa omiin luontaiselinkeinoihinsa liittyviä rakenteita. Esitettyä kirjausta tullaan kuitenkin muuttamaan runsaan lausuntopalautteen pohjalta. Laissa määriteltäisiin, mihin käyttötarkoitukseen turvekammien rakentaminen olisi sallittua. Rakentaminen sallittaisiin vain perinteisten luontaiselinkeinojen eli poronhoidon, metsästyksen, kalastuksen, keräilyn ja käsityön tarpeisiin, ei matkailua varten. Lisäksi turvekammien sallittu koko ja rakentamistapa tarkennettaisiin pykälään sekä esitysperusteluihin. Turvekammien rakentaminen liittyy saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien toteutumiseen ja ympäristöministeriö pitää siksi rakentamisen luvanvaraisuutta haasteellisena. Lupa- tai hyväksyntämenettely arvioitiin lausuntopalautteissa kuitenkin tarpeelliseksi. Metsähallitus voisi ennakkoon määritellä hyväksyttävän rakentamispaikan ja hyväksyttävän rakentamistavan. Metsähallitus osallistaisi paliskuntaa prosessin aikana lausuntomenettelyllä. Kammien rakentaminen sallittaisiin vain siinä osassa Urho Kekkosen kansallispuistoa, joka sijoittuu saamelaisten kotiseutualueelle.

Metsästysoikeudet säilyisivät kansallispuistossa ennallaan. Myös jatkossa kuntalaisilla olisi oikeus metsästä kansallispuistossa metsästyslain mukaisesti. Oikeus laajennettaisiin lisäksi paikallisen saamelaisyhteisön jäseneneen. (6 § 3 mom.) Poronhoidon osalta säilytettäisiin nykytila (6 § 4 mom.), eli poronhoitolain mukaisen poronhoidon lisäksi saisi rakentaa poronhoidon edellyttämiä kämppiä, poroaitoja ja muita rakenteita, ottaa poronhoitoon tarvittavaa puuta sekä tilapäisesti leirytyä ja tehdä avotulen poronhoitoon liittyen. Kämppien ja rakennelmien tekeminen ei vastaisuudessakaan edellyttäisi Metsähallituksen poikkeuslupaa. Paimentopaikkojen ulkopuolella rakentaminen edellyttäisi nykykäytännön mukaan Metsähallituksen maanomistajan lupaa. "Tilapäisen leirytyksen" osalta on syytä selvittää, että Metsähallitus mahdollistaa poronhoidon yhteydessä myös pidempiaikaisen leirytyksen, kunhan se ei olisi luonteeltaan pysyvää ja rakennelmat olisivat väliaikaisia.

Lakiin lisättäisiin, että riistaeläinten poistamiseen olisi oikeus paliskuntien osakkailla sekä siihen erikseen nimetyillä henkilöillä kotikunnasta riippumatta (6 § 5 mom.). Lausuntokierrokselle lähetetyn esitysluonnoksen mukaan "riistaeläinten poistamiseen on poronhoitoalueella oikeus Suomen riistakeskuksen tähän tarkoitukseen erikseen nimeämällä henkilöillä". Kirjaus Suomen riistakeskuksesta poistettaisiin. Lausuntokierroksella annetusta palautteesta ilmeni, että nykytilassa paliskunta nimeää viranomaisille henkilöt riistaeläimen poistoon.

Uudessa 6 a §:ssä säädettäisiin kullanhuhdonnasta Urho Kekkosen kansallispuistossa. Lakiin täsmennettäisiin, että kyse on perinteisin menetelmin ja ilman konevoimaa tapahtuvasta kullanhuhdonnasta. Kirjauksen mukaan kullanhuhdonnalla ei saisi vaarantaa kansallispuiston perustamistarkoitusta. 6 b §:ssä säädettäisiin Puolustusvoimien toiminnasta Urho Kekkosen kansallispuiston alueella. Urho Kekkosen kansallispuiston neuvottelukunnasta säädettäisiin 6 d §:ssä nykyisen asetuksen säädöksen mukaisesti. Neuvottelukunnan asettaminen olisi jatkossakin velvoittavaa. Lakiluonnokseen lisättäisiin Puolustusvoimien ja kalatalousalueen edustusoikeus neuvottelukunnassa ja kasvatettaisiin neuvottelukunnan jäsenmäärää vastaavasti. Saamelaiskäräjien edustus kirjattaisiin pykälään, se puuttui virheellisesti lausuntokierrosluonnoksesta.

Lisäksi lakiin lisättäisiin viittaussäännös uuteen luonnonsuojelulakiin, jonka mukaan mm. liikkumisen rajoittamisesta, hoito- ja käyttösuunnitelmasta, luonnonsuojelualueen rajojen määrittämisestä ja merkitsemisestä sekä alueen liittämisestä valtion luonnonsuojelualueeseen noudatettaisiin uuden luonnonsuojelulain säädöksiä (6 c §). Säännökset olisivat jatkossa yhdenmukaiset kaikissa kansallis- ja luonnonpuistoissa

Maltion, Sompion ja Värriön luonnonpuistoja koskevat lakiehdotusluonnokset:

Maltion ja Sompion luonnonpuistot ovat perustettu lailla eräiden uusien luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille (634/1956). Luonnonpuistojen rauhoitussäännökset on annettu asetuksella eräistä valtion omistamille alueille perustetuista kansallispuistoista ja luonnonpuistoista (932/1981). Värriön luonnonpuisto on perustettu lailla eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta kansallispuistoiksi ja luonnonpuistoiksi (674/1981). Värriön luonnonpuistossa sovellettavista rauhoitussäännöksistä säädetään asetuksessa eräistä valtion omistamille alueille perustetuista kansallispuistoista ja luonnonpuistoista (932/1981). Alueelliset erityissäännökset sisällytettäisiin lainsäädäntöön päivitettyinä. Voimassa oleviin rauhoitussäännöksiin ei olisi tarkoitus tehdä suuria muutoksia.

Luonnonpuistoja koskevien säännösten sisältö olisi pääasiassa sama kuin Urho Kekkosen kansallispuistolaissa. Luonnonpuistoissa kielletyistä toiminnoista sekä rauhoitussäännöksiä koskevista poikkeuksista säädettäisiin uudessa luonnonsuojelulaissa (21 a § 1 mom. / 6 b 1 mom. §). Myös jatkossa marjojen ja sienien poiminen olisi sallittua niille, joiden kotikunnan alueella suojelualue sijaitsee (21 a § 4 mom. / 6 b § 2 mom.). Luonnonpuistojen osalta lakiin sisällytettäisiin laaja paronhoito-oikeus (21 a § 7 mom. / 6 b § 3 mom.). Riistaeläinlajien yksilöiden poistamiseen saisivat osallistua luonnonpuistossa toimivan paliskunnan osakkaat ja tähän tarkoitukseen erikseen nimetyt henkilöt kotikunnasta riippumatta (21 a § 8 mom. / 6 b § 4 mom.).

Sompion luonnonpuisto sijoittuu saamelaiden kotiseutualueelle, joten paikallisen saamelaisyhteisön jäsenet saisivat rakentaa luonnonpuiston alueella luontaiselinkeinojen harjoittamista varten tarpeellisia turvekammeja (21 a § 2 mom.). Kohtaa koskee edellä esitetyt korjaustarpeet. Kalastusoikeus Sompiojärven alueella säilyisi ennallaan eikä muutoksia nykytilaan tehtäisi. Myös jatkossa kaupallinen kalastus mahdollistettaisiin Sompiossa (21 a § 5 mom.).

Riekon ansapyynti ei olisi enää jatkossa sallittua Sompion luonnonpuiston rauhoitussäännöksissä (21 a § 3 mom.). Metsästysasetuksessa riekon ansapyynti on sallittu vain Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa. Asetus ei mahdollista riekon ansapyyntiä Sompion luonnonpuiston alueella Sodankylässä.

Lisäksi Maltion, Sompion ja Värriön luonnonpuistoja koskeviin lakeihin lisättäisiin viittaussäännös uuteen luonnonsuojelulakiin, jonka mukaan mm. liikkumisen rajoittamisesta, hoito- ja käyttösuunnitelmasta, luonnonsuojelualueen rajojen määrittämisestä ja merkitsemisestä sekä alueen liittämistä valtion luonnonsuojelualueeseen noudatettaisiin uuden luonnonsuojelulain säädöksiä (21 d § / 6 c §). Säännökset olisivat jatkossa yhdenmukaiset kaikissa kansallis- ja luonnonpuistoissa.

5. Keskustelu ja paliskuntien näkemykset

Urho Kekkosen kansallispuisto:

Kemin-Sompion paliskunnan edustaja totesi, että laissa on otettu hyvin lausunnossa esiin tuodut asiat huomioon. Lyhytaikaista leirytymistä koskeva määrittelmä tulisi tarkentaa perusteluihin. Paliskunnasta myös kysyttiin, millainen kullanhuhdonnan lupamenettely on. Ympäristöministeriön edustaja totesi, että tilapäinen leirytyminen selvennetään perusteluihin. Kaivoslaissa säädetään kullanhuhdonnan omasta lupaprosessista.

Lapin paliskunnan edustaja kysyi, miten paikallisen saamelaisyhteisön jäsenyyttä koskevaa kirjausta käytännössä sovellettaisiin. Ympäristöministeriön edustaja totesi, että käsitteestä on käyty paljon keskustelua eri tahojen kanssa. Kirjauksessa on tarkentamisen tarvetta. Pyritään siihen, että PL 17.3 §:n mukainen saamelaisten perustuslaillinen oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan turvattaisiin lakiuudistuksessa. Saamelaisyhteisön jäsenyys ei perustuslain mukaan ole kuntasidonnainen asia. Määrittely kuuluu saamelaisyhteisön itsemääräämisoikeuden piiriin. Metsähallituksen näkemys on ollut, että esim. metsästyksen tai turvekammien osalta olisi tarpeen voida varmentaa henkilön saamelaisuus eli se, kuka voi hyödyntää oikeuksia. Ministeriössä pohditaan eri vaihtoehtoja, esimerkiksi voisiko henkilö perustella Metsähallitukselle oman paikallisen yhteytensä saamelaisyhteisöön. Myös Saamelaiskäräjien lausuntomenettelystä voitaisiin mahdollisesti säätää. Ministeriö pyrkii löytämään asiaan käytännöllisen ratkaisun.

Paliskuntain yhdistyksen edustaja totesi, että kansallispuistossa metsästävän paikallisen asukkaan ei tarvitse hakea erikseen metsästyslupaa eikä hänen tarvitse esittää metsästyoikeutta kuin valvontatilanteissa, miten ulkopaikkakuntalaisen saamelaisyhteisön jäsenen metsästyoikeuden luvanvaraisuus menisi? Turvekammit herättivät kovasti keskustelua Lemmenjoella ja Kevolla. Ehdottomasti tulisi olla niin, että sijoituspaikan valintaan vaikuttaisi viranomaisen. Lisäksi velvollisuus neuvotella paliskunnan kanssa sekä poronhoidon vaikutusten arviointi tulisi varmistaa. Häiriöt ja maastoliikenne voivat lisääntyä rakentamisen johdosta. Myös luontoarvot tulisi voida arvioida. Siksi tulee määrittellä tarkasti, minne voi rakentaa, mitä voidaan rakentaa sekä säätää jostain kontrollista esim. lupamenettelyn kautta. Lisäksi kullankaivuuta on tällä hetkellä vain Tankavaaran alueella. Edustaja tiedusteli, voisiko kullankaivuu laajentua koko puiston alueella ja tulisiko kirjausta tältä osin rajata.

Ympäristöministeriöstä täsmennettiin, että kuntalaiset voivat vapaasti metsästää kunnan alueella valtion mailla. Ulkopaikkakuntalainen edelleen tarvitsisi Metsähallituksen maanomistajan luvan. Metsähallituksen tulisi huomioida paliskuntien osallistaminen turvekammien sijoittamisessa sekä

neuvotteluvuorollisuus. Kullanhuuhdonnan rajaamista vain Tankavaaraan on pohdittu. Kirjaus ei sisällynyt lausuntokierroksesitykseen, joten asiasta säätäminen olisi nyt poliittisesti haasteellista.

Lapin paliskunnasta todettiin, että paliskunnalla tulisi olla iso rooli luvan myöntämisessä kammien rakentamiseksi. Kullanhuuhdonta on Tankavaarassa sekä Kopsusjärven ja nelostien välissä. Lieveilmiöt voivat laajentua myös muualle puistoon. Kemin-Sompion paliskunnasta lisättiin, että kansallispuisto on merkittävä myös naapuripaliskunnan poronhoidolle. Edustaja tiedusteli, voisiko kammien rakentaminen edellyttää paliskunnan hyväksyntää. Kullanhuuhdonnan rajaaminen perinteisille alueille voisi olla kestävämpi vaihtoehto, se rajaisi maastoliikenteen määrää herkillä alueilla.

Paliskuntain yhdistyksestä kerrottiin, että Metsähallituksen kanssa on tehty sopimus siitä, että paliskunnalle voidaan vuokrata poroaitapaikkoja valtion mailta. Aitapaikkoja voidaan vuokrata myös yksittäisille poronhoitajille esim. porojen ruokinta-aitausta varten. Yksittäisen poronhoitajan aidan sijoittaminen valtion maille edellyttää paliskunnan hyväksyntää. Näin turvataan poronhoidon onnistuminen alueella. Turvekammien hyväksyntään voisi olla vastaava menettely.

Ympäristöministeriöstä todettiin, että Kevolla Metsähallitus on neuvotellut paliskunnan kanssa turvekammeista. Puoltavan lausunnon edellyttämisestä ei ministeriöllä ole varmuutta. Paliskuntien poronhoitotoiminta tulisi ehdottomasti huomioida. Esityspuolelta voitaisiin tarkentaa, että paliskuntaa täytyy osallistaa sekä ottaa sen näkemykset vahvasti huomioon. Kullanhuuhdontaan liittyy lieveilmiöitä kuten maastoliikennettä. Esityksessä kansallispuistossa ei mahdollistettaisi kaivoslain mukaisten rakennusten rakentamista kullanhuuhdonnan yhteydessä. Toivotaan, että kullanhuuhdonta näin säilyisi tieverkoston lähellä olevilla perinteisillä alueilla.

Paliskuntain yhdistys piti hyvänä, että kaivoslain mukaisia tilapäisiä rakennelmia ei sallittaisi. Edustaja tiedusteli, onko Metsähallituksella mahdollisuutta kieltää rakennelmien rakentaminen. Kemin-Sompion paliskunnasta yhdyttiin kommenttiin ja todettiin, että kaivoslaki ei saisi kävellä yli tämän lainsäädännön. Tukes on myöntänyt lupia herkästi. Ympäristöministeriöstä tarkennettiin, että uusi säännös vastaisi nykytilaa kansallispuistossa. Olisi vielä varmistettava, mikä on kaivoslain ja tämän lakiesityksen suhde sekä onko olemassa täsmennystarvetta.

Kemin-Sompion paliskunnasta pyydettiin täsmennystä paikallisen saamelaisyhteisön jäsenen metsästysoikeuteen ja tiedusteltiin, onko oikeuksia laajennettu myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelle. Ympäristöministeriöstä selvennettiin, että oikeus koskisi metsästystä vain saamelaisten kotiseutualueella. Paliskuntain yhdistys kysyi, tarvitsisiko saamelaisyhteisön jäsen, joka ei ole kotipaikkakuntalainen, Metsähallituksen lupaa metsästykseen. Ympäristöministeriöstä vastattiin asian olevan näin. Metsästyslainsäädännössä valtion mailla tapahtuva vapaa metsästys on sidottu kotikuntaan. Kansallispuiston rauhoitussäännöksissä voidaan sallia metsästystä myös muille, mutta saamelaisyhteisön jäseneltä edellytettäisiin silti metsästyslain mukaiset luvat.

Paliskuntain yhdistyksestä ja Kemin-Sompion paliskunnasta kysyttiin, kattaisiko esitykseen kirjattu laaja poronhoito-oikeus nykytilaa vastaavat oikeudet ja onko jotain muuttunut. Ympäristöministeriön mukaan nykyiset oikeudet säilyisivät kansallispuistossa.

Maltion, Sompion ja Värriön luonnonpuistot

Kemin-Sompion paliskunnan edustaja totesi, että esityksessä on huomioitu hyvin lausuntopalautteen huomiot. Edustaja tiedusteli säilyisikö maastoliikenne poronhoitotoissa ennallaan ja haettaisiinko poikkeuslupametsästyksessä erikseen Metsähallituksen maastoliikennelupaa. Ympäristöministeriöstä varmistettiin, että poronhoidon maastoliikenne määräytyisi myös jatkossa poronhoitolain mukaisella tavalla. Poistomenettely tapahtuisi edelleen Metsähallituksen luvalla.

Lapin paliskunnasta huomautettiin, että turvekammeista tehdyt kommentit koskevat myös Sompion luonnonpuistoa. Paliskunnan edustaja kysyi, olisiko myös ulkopaikkakuntalaisella kalastusoikeus Sompiojärvellä. Ympäristöministeriöstä vastattiin, että kalastusta ei rajattaisi pykälässä kuntalaisuuteen vaan se tapahtuisi kalastuslain mukaisesti. Tämä vastaisi nykyistä asetusta.

6. Yhteisymmärryksen tai erimielisyyden toteaminen ml. jatkoneuvottelun tarve

Sovittiin, että ympäristöministeriö lähettää turvekammeja ja saamelaismääritelmää koskevan pykäläluonnoksen paliskunnille katsottavaksi. Tämän jälkeen voidaan arvioida, onko tarvetta lisäneuvotteluille. Lisäksi sovittiin, että tilapäisen leiriytymisen määritelmää vielä täsmennettäisiin. Kullanhuuhtontaa koskevaa asiaa olisi hyvä vielä tarkastella jatkovalmistelun aikana.

7. Neuvottelun päättäminen

Päätettiin neuvottelut klo 14.13.